

<p>טקסטים – המסע אל יוצאי קהילת אתיופיה בפתח-תקוה</p>	
<p>מפה</p>	
<p style="text-align: right;">המסע</p> <p style="text-align: right;">אוצר: עמי שטייניץ אוצר שותף: דני אדמסו</p> <p>"המסע" שאליו אתם מוזמנים מציג סיפורים המשקפים את ההיסטוריה, התרבות ומציאות החיים של קהילת יוצאי אתיופיה בפתח תקוה. הפרויקט נכלל בתערוכה "אוצרים בע"מ", המוצגת במוזיאון פתח תקוה לאמנות (אוצרת: רויטל בן-אשר פרץ). במסגרת התערוכה הבוחנת גישות אוצריות שונות. "המסע" משקף את התפיסה של "אוצרות ללא קירות", השואפת להוציא את המוזיאון למרחב החיים העירוני. עשייה זו נועדה להעצים את השותפות עם הציבור המקומי ולתרום לפיתוחו של אקטיביזם תרבותי וחברתי.</p> <p>בפרויקט השתתפו פעילים, אמנים וחברים מקרב הקהילה, נציגים עירוניים ואמנים ממחלקת ההדרכה של מוזיאון פתח תקוה לאמנות, והוא נערך בסיוע מוסדות ציבור ועסקים המפעילים תכניות קהילתיות. תהליך העבודה, שנמשך כשנה, התבסס על יצירת היכרות אישית בין המשתתפים. במסגרתו הוקלטו הסיפורים מפהם של חברי הקהילה המתגוררים בפתח תקוה. בעשר נקודות, לאורך מסלול העובר ברחובות העיר, מוצבים שלטים המזמנים את העוברים והשבים לחייג בטלפון הסלולרי ולהקשיב לסיפורים. כמו כן, ניתן לבקר בתערוכה המוצגת במוקד הקליטה. המסע ברחובות משתף את הקהל בתהליך שנקדם ופותח פתח ליצירת קשר בלתי אמצעי עם העיר ותושביה.</p>	1
<p>אתר</p>	
<p style="text-align: right;">המסע</p> <p style="text-align: right;">אוצר: עמי שטייניץ אוצר שותף: דני אדמסו</p> <p>"המסע" שאליו אתם מוזמנים מציג סיפורים המשקפים את ההיסטוריה, התרבות ומציאות החיים של קהילת יוצאי אתיופיה בפתח תקוה. הפרויקט משקף את התפיסה של "אוצרות ללא קירות", השואפת להוציא את המוזיאון למרחב החיים</p>	2

העירוני. עשייה זו נועדה להעצים את השותפות עם הציבור המקומי ולתרום לפיתוח של אקטיביזם תרבותי וחברתי.

בפרויקט השתתפו פעילים, אמנים וחברים מקרב הקהילה, נציגים עירוניים ואמנים ממחלקת ההדרכה של מוזיאון פתח תקוה לאמנות, והוא נערך בסיוע מוסדות ציבור ועסקים המפעילים תכניות קהילתיות. תהליך העבודה, שנמשך כשנה, התבסס על יצירת היכרות אישית בין המשתתפים. במסגרתו הוקלטו הסיפורים מפייהם של חברי הקהילה המתגוררים בפתח תקוה. בעשר נקודות, לאורך מסלול העובר ברחובות העיר, מוצבים שלטים המזמנים את העוברים והשבים לחייג בטלפון הסלולרי ולהקשיב לסיפורים. כמו כן, ניתן לבקר בתערוכה המוצגת במוקד הקליטה. המסע ברחובות משתף את הקהל בתהליך שנרקם ופותח פתח ליצירת קשר בלתי אמצעי עם העיר ותושביה.

קטלוג

אוצרות ללא קירות

אוצר: עמי שטייניץ

אוצר שותף: דני אדמסו

המסע: רעיון ותהליך

להלן הרעיון שהוגש כהצעה לקבוצה של פעילי הקהילה האתיופית בפתח תקוה: לאורך מסלול ברחובות העיר ייקבעו עשר נקודות. בכל נקודה יוצב שלט המזמין את העוברים והשבים לחייג בטלפון הסלולרי ולהקשיב לסיפור מוקלט על יוצאי אתיופיה, תרבותם ומציאות חייהם. חברי הקהילה יבחרו את הנושאים ואת הדמויות המספרות ויבצעו את מלאכת ההקלטה. התהליך יתרחש על בסיס שיח בין האוצרים, נציגים מהעירייה, פעילים ואמנים מתושבי הקהילה ואנשי צוות ממחלקת ההדרכה של מוזיאון פתח תקוה לאמנות, בסיוע מוסדות ציבור ועסקים המפעילים תכניות קהילתיות.

לאחר שנקבעה המסגרת, הפרויקט יצא לדרכו. הנושאים שנבחרו: מבוא למסע, מנהיגות היסטורית, המפגש הקהילתי במועדון התרבות, תרבות ומנהגים, אמנות המוזיקה, מנהיגות רוחנית, התמודדות הדור הצעיר, המסע מסודאן ופארק "ביתא ישראל". נערכו פגישות של משתתפי הפרויקט עם הדמויות המספרות ותוכנו נקודות הציון במסלול. הסיפורים, בצירוף קטעי מוזיקה שכתבו אמנים מהקהילה, הוקלטו באולפן הקלטות. הוחלט כי באחת מתחנות המסלול – במוקד הקליטה – תיערך תערוכה המתעדת פריטי

* * *

הפרויקט הוא תולדה של תפיסת ה"אוצרות ללא קירות", שהתגבשה מתוך עשייה מתמשכת. במהלך המפגשים של האוצרים והאמנים המשתתפים בפרויקט "אוצרים בע"מ", תיארנו את מעורבותנו בו על רקע השקפה זו. ואלו עיקרי הדברים:

עמי שטייניץ:

תפיסת ה"אוצרות ללא קירות" החלה להתהוות בעקבות פעילות שהתקיימה בשנות ה-80 בגלריה "אחד העם 90" בתל אביב, וכן בסדנה לאמנות ביבנה ובשכונת רמת אליהו בראשון לציון. פעילות זו שאפה לבסס תוואי עשייה שונה מהאופי המסחרי של שוק האמנות, מתוך רצון להסב את תשומת הלב לקשיים חברתיים ולפערים תרבותיים שאינם זוכים לביטוי. במחצית שנות ה-90 התגבש מהלך זה לתפיסה אוצרותית חלופית, שבחרה להיפרד מהתבנית של הצגת יצירות אמנות בהתאם לבחירת האוצר בסטודיו של האמן. תפיסה זו נבעה מההכרה בכך שחפץ האמנות מייצג שפה של קבוצת התייחסות מסוימת, מצומצמת, שאינה משקפת את המציאות החברתית המורכבת של מגוון הקהילות והתרבויות בישראל. מתוך רצון לממש את דרך הפעולה האוצרותית החדשה, נבחר מהלך הקשור לנושא חברתי טעון ומעורר מחלוקת: קבוצה של אמנים מזרחיים יצאה לקיים מפגשים בשכונות ובעיירות הפיתוח, ובמהלכם נאספו סיפורים ועדויות שעובדו והוצגו בגלריה.

כחלק מתפיסה אוצרותית זו, הוחלט ב-1996 לקיים שיתוף פעולה עם צעירים מקהילת יהודי אתיופיה במרכז מידע וייעוץ לנוער מנותק, בתחנה המרכזית החדשה בתל אביב. שם נוצר הקשר עם דני אדמסו, שפעל כמתנדב במקום. בעקבות מפגש זה החל שיתוף פעולה ממושך, שהוביל לתערוכה נוספת בשיתוף עם בני נוער. התערוכה "אלה שמות", שהוצגה במקלט שתפקד כמועדון בעיר לוד, עסקה בשמות פרטיים באמהרית, במשמעותם ובמגמה לעברת אותם.

אף כי התערוכות הציגו תהליכים ולא יצירות אמנות, המבקרים בגלריה נטו להתמקד בחפצים. התברר שתפיסה מושגית המעדיפה לעסוק ברעיון ובדיון חברתי על פני חפץ האמנות נדרשת לסוג פעולה אחר לחלוטין. המסקנה הייתה כי מהלך של יצירת תפנית בדפוסי מרכז-שוליים ושל ביסוס שותפות בין אמנים לבין הקהילה עשוי להתרחש באופן משמעותי יותר במרחב החיים. מכאן נבע הרעיון של "אוצרות ללא קירות". מהלך זה מצריך נכונות לעסוק באופן מעמיק בשאלה כיצד ליצור שינוי, להיפרד מהבלעדיות של

חפץ האמנות ו"הקובייה הלבנה" וליצור שיח אמנותי ללא כתלים, מתוך עמדה של אחריות חברתית ותרבותית.

דני אדמסו:

העיסוק באמנות ובהצגת תערוכות, ככלי תרבותי המבטא ערכים חברתיים-תרבותיים, לא היה נפוץ בכפרים שבהם התגוררו רוב יהודי אתיופיה (חברי קהילת "ביתא ישראל"). חפצי אמנות נוצרו בדרך כלל כדי לשרת את צרכי הקהילה. יצירות אלו נאספו לעתים כחפצי "לגיט" (יופי) מעוטרים, והם שימשו מקור השראה ליצירות מודרניות. מיהדות אתיופיה נשללה זכות הבעלות על אדמות, וכתחליף פותחו, כמקורות פרנסה, תחומי מלאכה שונים: קדרות, אריגה, נפחות ובנייה. עקבותיהם של מלאכות אלו מצויים בתחנות תרבות היסטוריות באתיופיה. כך, למשל, הארמון הידוע במתחם פאסיל גמב בעיר גונדר נבנה על ידי בנאים יהודים שהובאו מהכפרים. הם דאגו לשלב בארמון סמלים יהודיים שנותרו בו עד היום.

בקרב הקהילה קיימת כיום מודעות לערכן של עבודות האומנות הנוצרות בה ורצון להציג בתערוכות, אך עדיין קיים קושי עצום ליצור סביבה אמנותית מתאימה. הסביבה שבה מוצגות יצירות האמנות והאומנות בישראל נתפסת כשייכת לקבוצות סגורות מבחינה תרבותית. תהליך ה"אוצרות ללא קירות" פועל בקהילה ומאתגר את המושג של "חללי תצוגה". דרך פעילות זו מקרבת בין עולם התרבות לבין עולם הקהילות, יוצרת מפגש אנושי ישיר, ומאפשרת ביטוי שאינו מתאפשר בדרך אחרת. שיח ללא כתלים יכול להתקיים רק בדרך שרוב המוזיאונים טרם התנסו בה. מהלך זה מדגיש את הצורך בשינוי האופן שבו מוסדות התרבות נוהגים להכיל ולשקף את החברה בישראל.

הייצוג הדל של קבוצות מסוימות במוזיאון עשוי להיתפס כתוצאה של סגירות תרבותית המאפיינת אותן קבוצות. בפועל, הדבר קשור בעיקר לנטייה הברורה של אוצרים ואמנים להימנע מתהליכים שונים מן הנעשה בסביבה הבטוחה והמוכרת להם. הפנייה אל מעבר לידוע מזמנת התמודדות מורכבת, המובילה את השותפים לה למקום חדש בשיח הנערך בין קבוצות תרבותיות שונות בחברה הישראלית.

אוצרות ללא קירות

אוצר: עמי שטייניץ

המסע

אמנים ומשתתפים: דני אדמסו, אוצר שותף; אמנים ופעילים מהקהילה האתיופית, פתח תקוה; ישראל בירו, רכז הקהילה האתיופית, עיריית פתח תקוה; נילי חי, מנהלת האגף לאמנויות פלסטיות, עיריית פתח תקוה; צוות ההדרכה של מוזיאון פתח תקוה לאמנות בניהולה של רעות פרסטר

האוצר עמי שטייניץ מציג בפרויקט זה מהלך של אקטיביזם תרבותי. הוא בחר להוציא את המוזיאון אל החוץ, לרחוב, וכך לבצע היפוך בתפקידו. במסגרת הפרויקט נבחרו עשרה סיפורים המשקפים את ההיסטוריה, התרבות ומציאות החיים של קהילת יוצאי אתיופיה בפתח תקוה. בעשר נקודות ברחבי העיר הוצבו שלטים המזמנים את העוברים והשבים לחייג בטלפון הסלולרי ולהקשיב לסיפורים אלו. לשם מימושו של פרויקט זה, הורכב צוות הכולל נציגים מהעירייה, פעילים ואמנים מהקהילה המתגוררים בעיר, וכן אמנים מצוות ההדרכה של מוזיאון פתח תקוה לאמנות. עבור שטייניץ כל המשתתפים הם בגדר "אוצרים" שותפים.

פרויקט זה משקף את תפיסתו האוצרותית העכשווית של שטייניץ, כתולדה של תהליך מתמשך. כבר ב-1996 הוא החל ליזום מהלך של הצגת תערוכות שנוצרו בשיתוף פעולה עם צעירים מקהילת יהודי אתיופיה. לאחר שנים רבות של פעילות ענפה בשדה האמנות הישראלית, החליט שטייניץ ב-2001 לסגור את הגלריה שלו בנווה צדק. צעד זה נבע מן ההכרה במוגבלותו של חלל הגלריה, מתוך רצון להעניק חשיבות עליונה למגע ישיר עם תהליכים חברתיים-תרבותיים. על פי תפיסתו, אין להתמקד, כמקובל, במוצג

האמנותי. תפיסה זו הובילה את שטייניץ לגיבוש מהלך של "אוצרות ללא קירות", כהגדרתו – גישה חברתית המבקשת ליצור קשר ישיר בין המוזיאון לבין חיי הקהילה במרחב העירוני.

אוצר: עמי שטייניץ, Ami Steinitz **אוצר שותף:** דני אדמסו, Danny Admasu

שותפים, עיריית פתח-תקוה: ישראל בירו, Israel Biru נילי חי, Nili Hay

פעילים: דניאל אוריה, Daniel Uoria, גדי פקאדו, Gadi Fekadu, אשר שמעון טספאי, Asher

Simon Tesfai

מספרים: גדליה אוריה, Gedalia Uoria, יצחק אלי יעקב, Yshak Eli Iacob, שירלי גואדה, Shirly,

Goada דמקה טוואבה, Demeke Toabu, זכריה יונה, Zecarias Yona, טבג'ה מהרי, אמי מלסה,

Amy Malesae, שרונה נגטו-בירו, Sharona Nagato-Biru, דניאל פקדו, Daniel Fekadu, פנינה

תמנו-שטה, Pnina Tamano-Shata, מטיקו תשלה, Mitiku Teshale

מוסיקה: לחן ומילים: אבבה מלסה, Abebe Melese, לחן ומילים: ג'רמי קול חבש, Jeremy Cool-

Habash, **קריינות:** מאיר דסה, Meir Desse, **שירה:** אביטל טשלה, Avital Tashala, שירה

ומילים: בת-שבע להב, Bat-Sheva Lahav, **כלים מסורתיים:** דג'ין מאנצ'ילוט, Dejen Manchilot

אמני מחלקת ההדרכה, מוזיאון פתח-תקוה לאמנות: רעות פרסטר, Reut Ferster, יפעת

גלעדי, Yifat Giladi, סיון גרוס, Sivan Grosz, יסמין וקשטיין, Yasmin Wakstein, אבשלום

סולימן, Avshalom Suliman, אלומה רז, Aluma Raz, ליאור שור, Lior Schur

תודות: מרכז נוער פידל - אמבט טייאצ'ו טגייה, Ammevet Tayacho Tagaya, מוקד קליטה -

וורקה דמוזה, ישעיהו תמנו, Yeshayahu Tamano - מנהל המחלקה לזהות יהודית וקליטת עולי

אתיופיה, רונית דדון, Ronit Dadon, מנהלת מתנ"ס יוספטל – בית מרקואולפן **הקלטות**

ועיבודים: אייבי קזס, Aebby Kazas

שילוט ומפות: קובי לוי, טוקאן

בחסות: טבע, סלקום, משרד התרבות, עיריית פתח תקוה